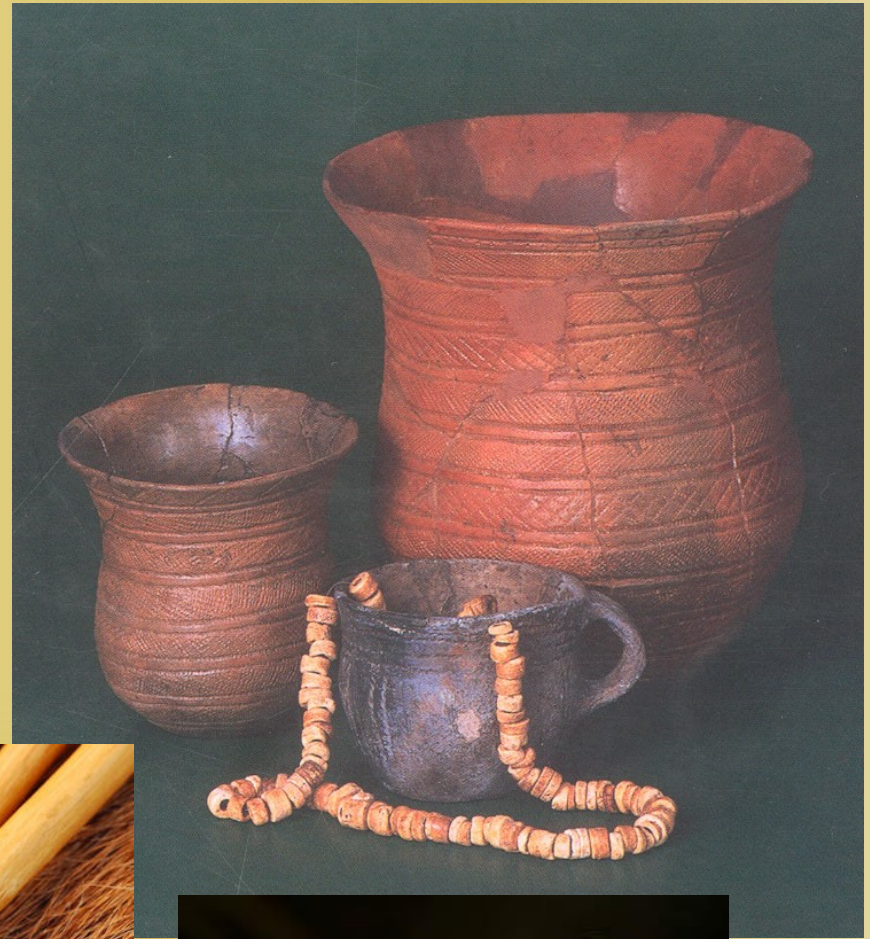

Eneolit

Periodizace

Raný eneolit (4200 - 3500 p. n. l.)

- *jordanovská kultura*

Starý eneolit (3 500 - 3 000 p. n. l.)

- *michelsberská kultura*
- *skupina Retz*
- *kultura nálevkovitých pohárů*

Střední eneolit (3 000 - 2 600 p. n. l.)

- *kultura s kanelovanou keramikou (badenský okruh)*
- *kultura s kulovitými amforami*

Mladý eneolit (2600 – 2300)

- *jevišovická kultura (JZ Morava)*
- *řivnáčská kultura (stř. Čechy)*
- *bošácká skupina (V od řeky Moravy, Z Slovensko)*
- *chamská kultura (JZ Čechy, nově z Bavorska)*

Pozdní eneolit (2 300 - 2 000 p. n. l.)

- *kultura se šňůrovou keramikou*
- *kultura zvoncovitých pohárů*

Časný eneolit

Jordanovská kultura

- završení lengyelského komplexu

Sídliště

- nížinná i výšinná (např. Hradisko u Kramolína)
- jen ojediněle objekty (z Polska známy i domy)

Pohřby

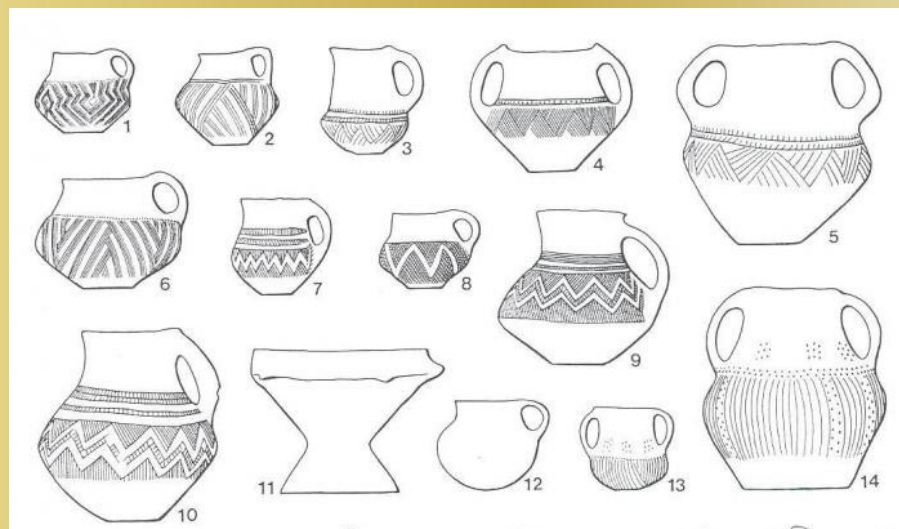
- biritualita
- u nás ojedinělé pohřby na sídlištích (z Polska známa i pohřebiště)

- málo BI, ŠI a KPI

- **Cu** známa z Čech a hl. Polska (importy z Balkánu) – sekery, kroužky, brýlovité spirály

Keramika jordanovské kultury

- kónické mísy se zataženým okrajem s přesečky, džbánky, amfory, dvojuché nádoby
- **výzdoba**: hrubší linie, svazky rýh, žlábků, meandry, na okrajích prstové záseky, vpichy

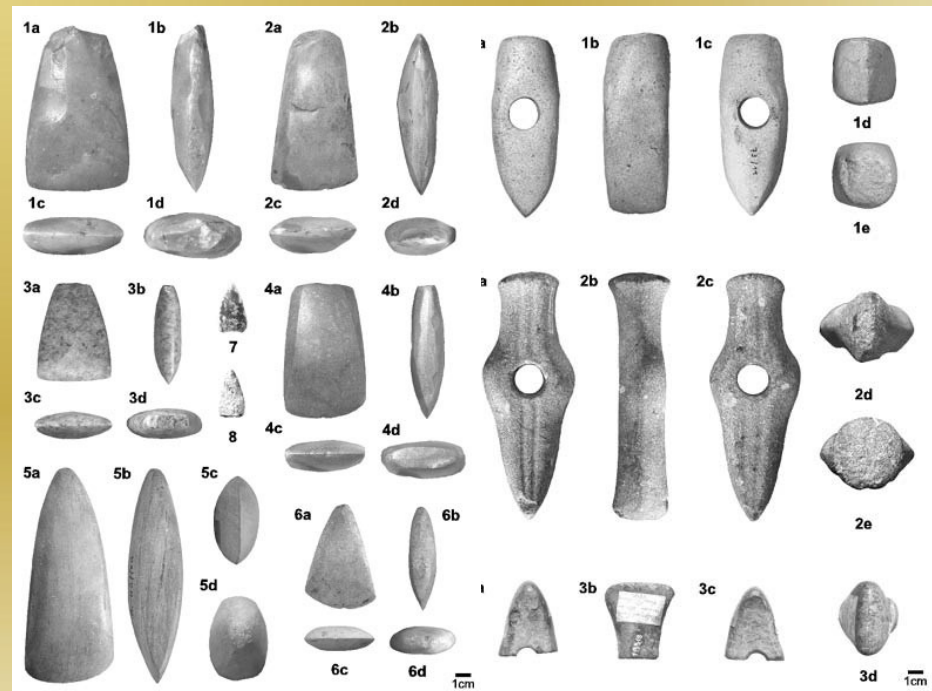
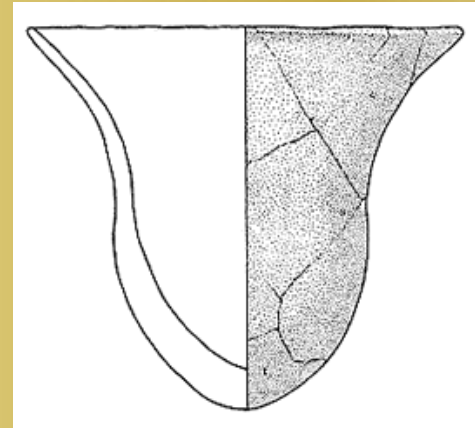
Zdroj: <http://cestyapamatky.cz/kolinsko/kolin/archeologicke-nalezky>

Zdroj: <http://bacrie cestovatel.cz/clanek/keramika-eneolit/>

Časný eneolit

Michelsberská kultura

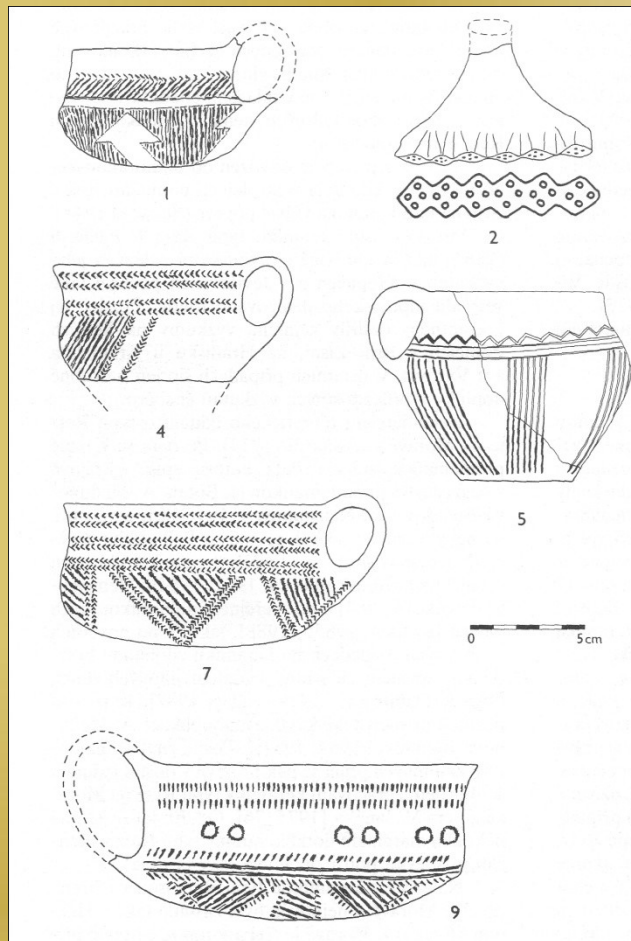
- Z a stř. Čechy (rozšíření z Německa)
- **Sídliště** od nás příliš neznáme (např. sídlištní jáma z Mostu)
- **Pohřby** (několik kostrových hrobů)
- **keramika**
 - tulipánovité poháry, misky, hrnce s románskou lisénou, amfory s uchy nade dnem
 - drsnění povrchu

Starý eneolit

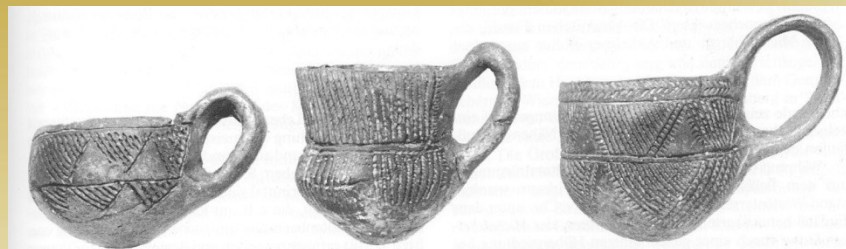
Retz– Křepice (brázděný vpich)

- širší střední Podunají, diasporická v KNP a starší KK
- váže se spíše na výšinná sídliště (např. Staré Zámky u Líšně, Starý Zámek u Jevišovic, Hradisko u Křepic)
- možní širitelé zpracování Cu

keramika

- koflíky, šálky, džbány, misky, páskové ucho
- výzdoba: rýhy doplněné vpichy, inkrustace

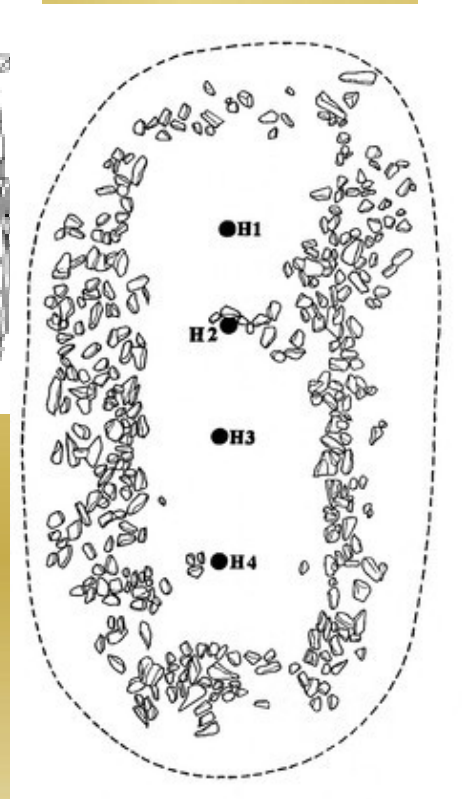
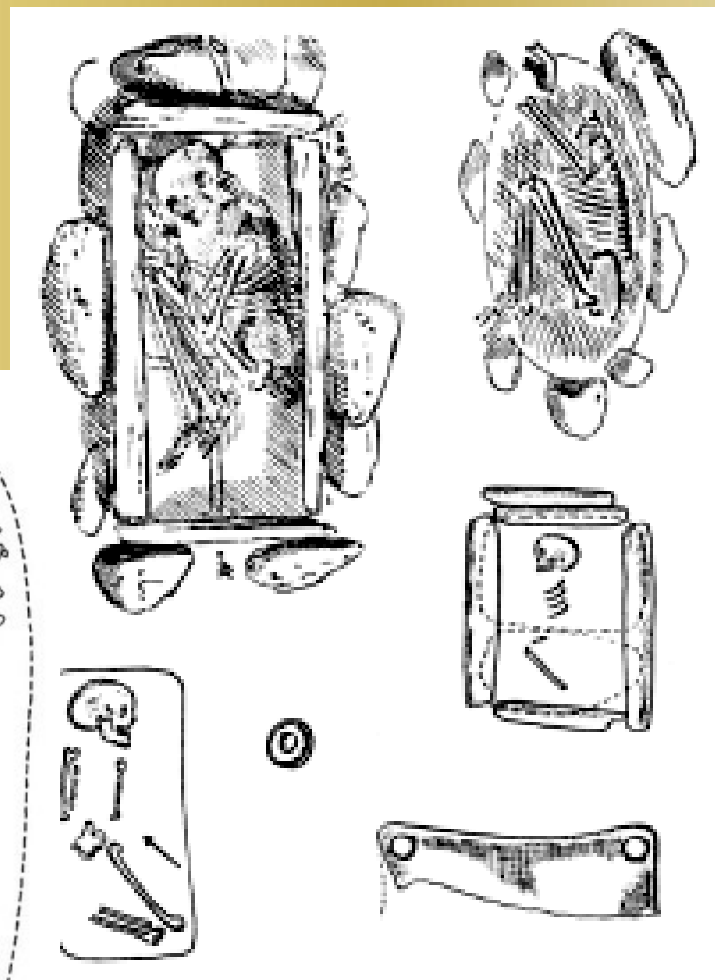
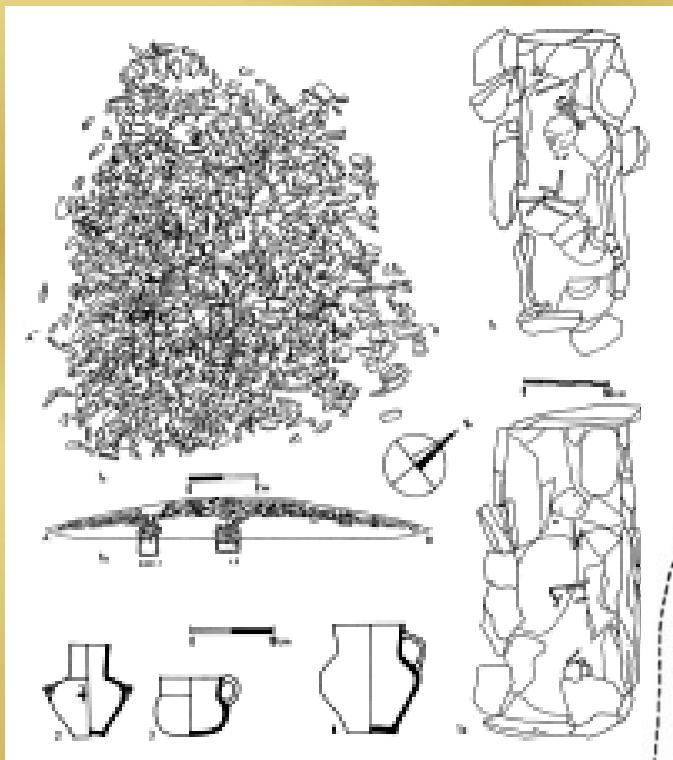

Kultura nálevkovitých pohárů (KNP)

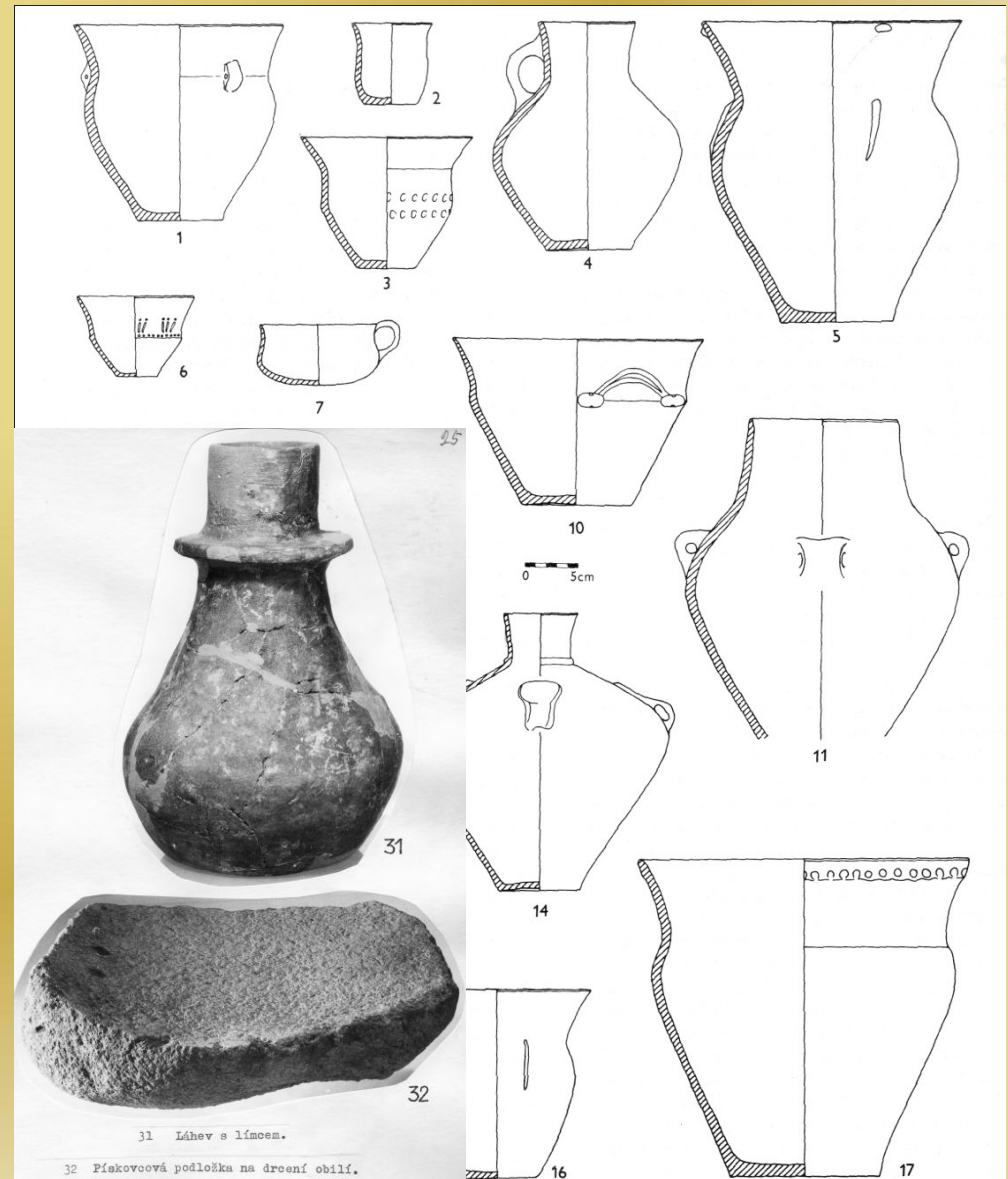
- rozšířila se ze SZ Evropy
- St. st. - baalberk
Ml.st. – salzmünd
- Sídliště: nížinná i výšinná opevněná nebo na ostrožnách
 - lok. Staré zámky u Líšně, Starý zámek u Jevišovic, Hradisko u Kramolína, Rmíz u Laškova(nejstarší kamen. fortifikace ve stř. Evropě)
- Pohřební ritus:
 - st. st. kostrový, skříňkové hroby, mohyly s kamenným pláštěm
 - ml. st. žárový, mohyly s kamenným věncem (Horka u Ohrozimi => mohyly ohrozimského typu)
- doklady tavby Cu - Makotřasy (ohrazený areál astronomicky orientovaný)

Pohřby KKK

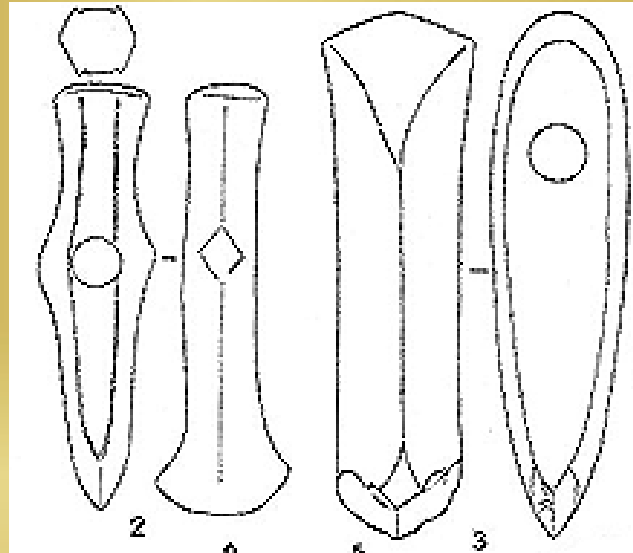
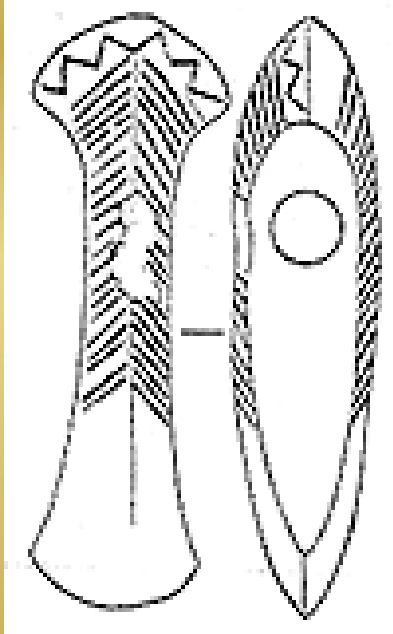
Keramika KNP

- okraj nálevkovitě vyhnutý
- St.st. nádoby s nižším hrdlem
- Ml. st. nádoby s vyšším hrdlem, lahve s límcem
- amfory s 2 x 4 uchy, zásobnice s plastickými lištami a páskami na okraji, džbánky, šálky
- **Výzdoba:** plastické podkovy, lišty, vrypy
- zoomorfní nádobka z Makotřas

BI KNP

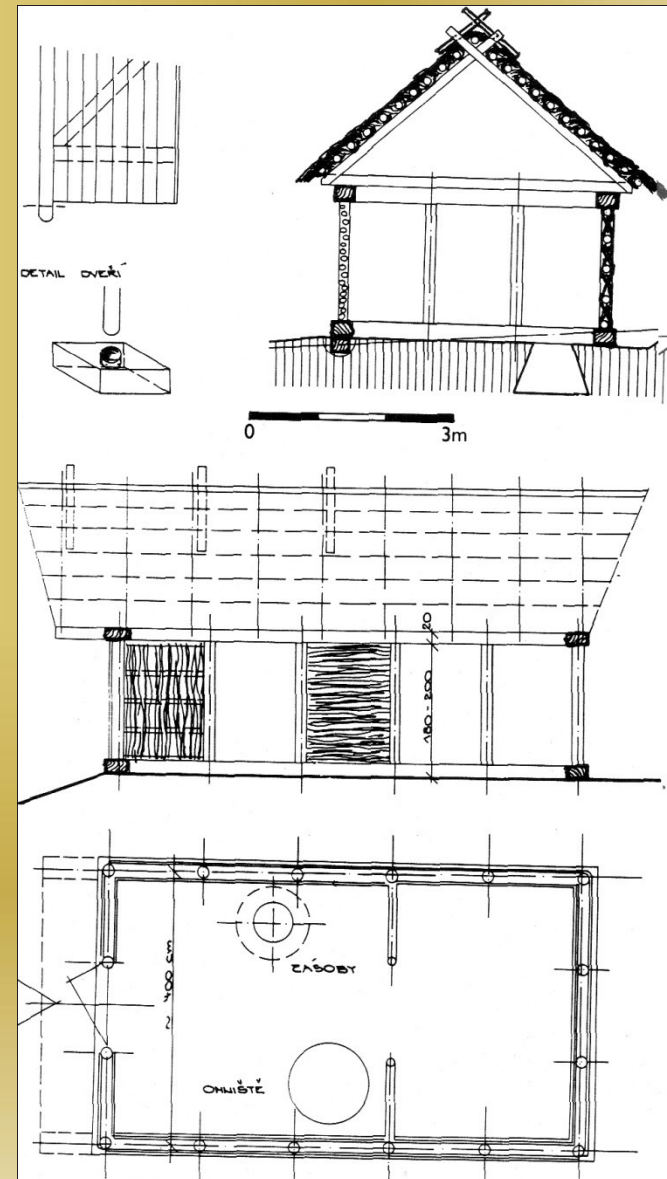
Sekeromlaty (s čepem)
Sekery

Střední eneolit

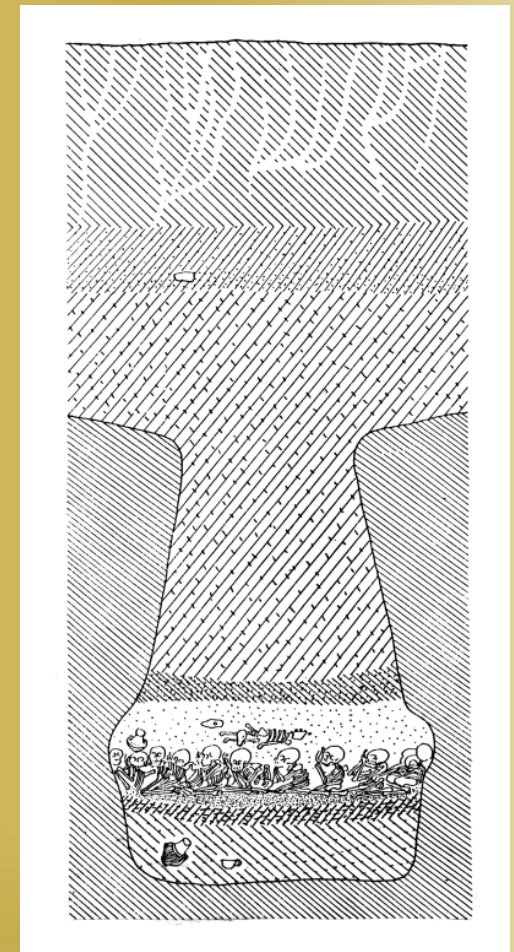
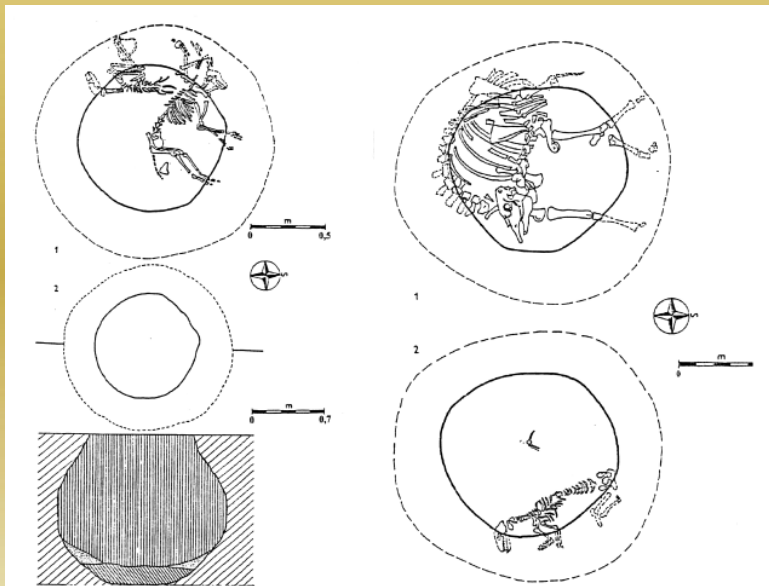
Kultura s kanelovanou keramikou (KKK) (bádenský kulturní komplex)

- nejstarší fáze = boležáz
- **sídliště:**
 - výšinná opevněná = hradiska (příkop, palisáda, na sucho kladené kamenné zdi – např. Hlinsko)
 - nížinná
 - domy:
 - nadzemní kůlové a srubové konstrukce
 - kamenné podezdívky
 - 2 kamenné stěny a mezi nimi hlína
 - tzv. kazeto na rám, většinou vápenná vnitřní omítka, píčka a sklípek

Pohřebiště KKK

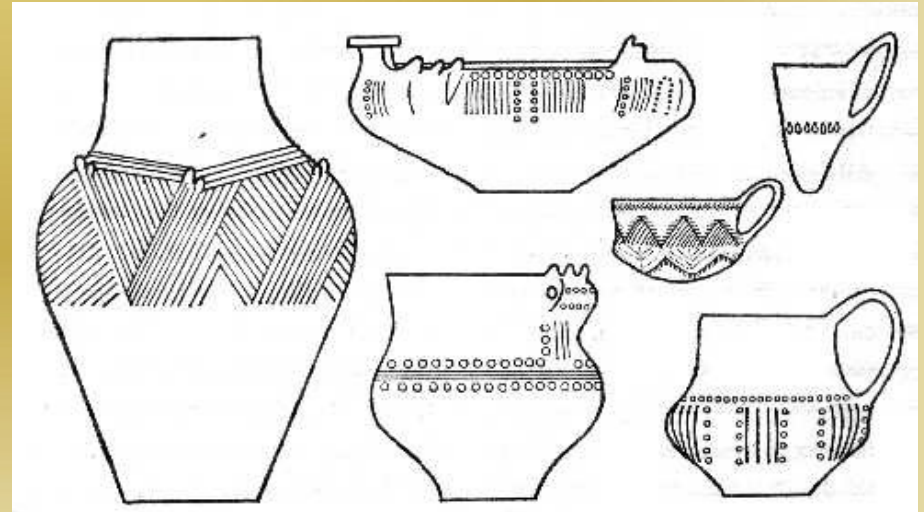
- biritualita
 - v bolerázu žárové hroby pod mohylami
 - v klasické KKK převažuje kost. ritus
- kenotafy (symbolické pohřby bez mrtvého)
- pohřeb člověka se zvířetem
- pohřby samotných zvířat
- Velvary (připomíná megalitické pohř. Z Evropy)

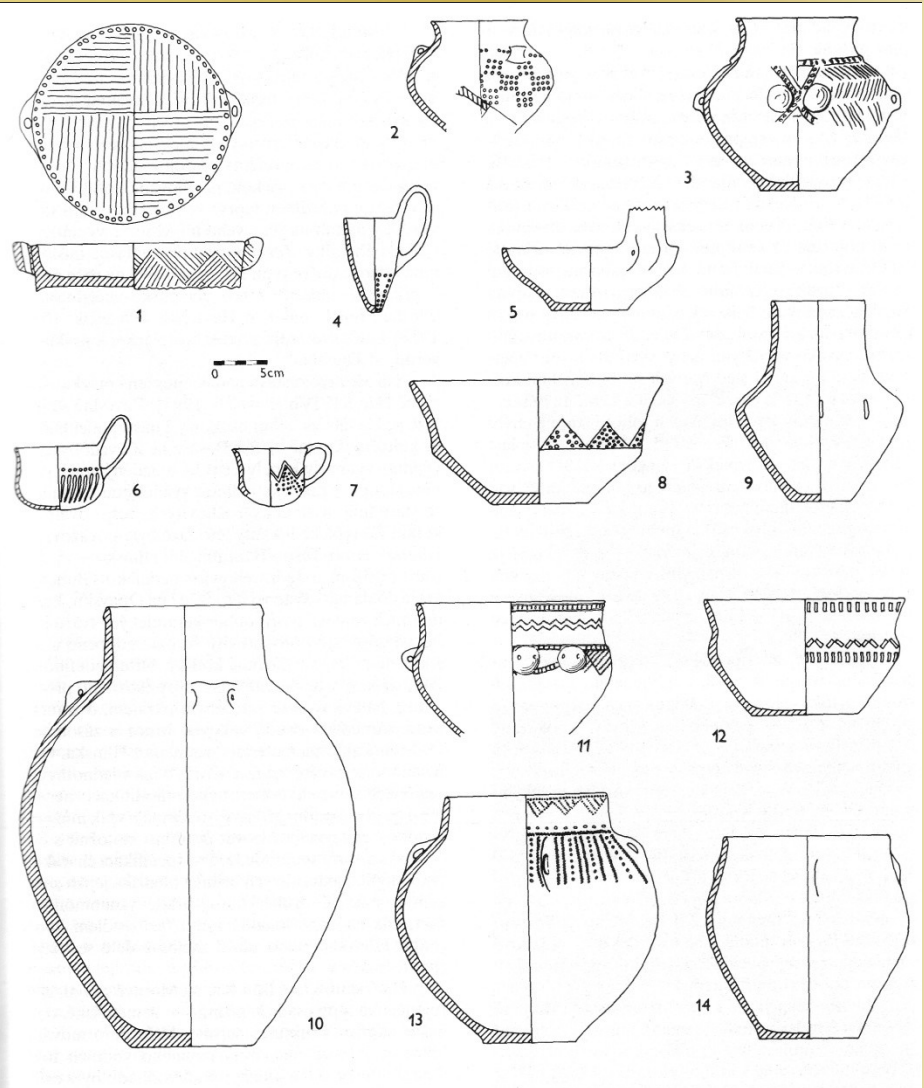
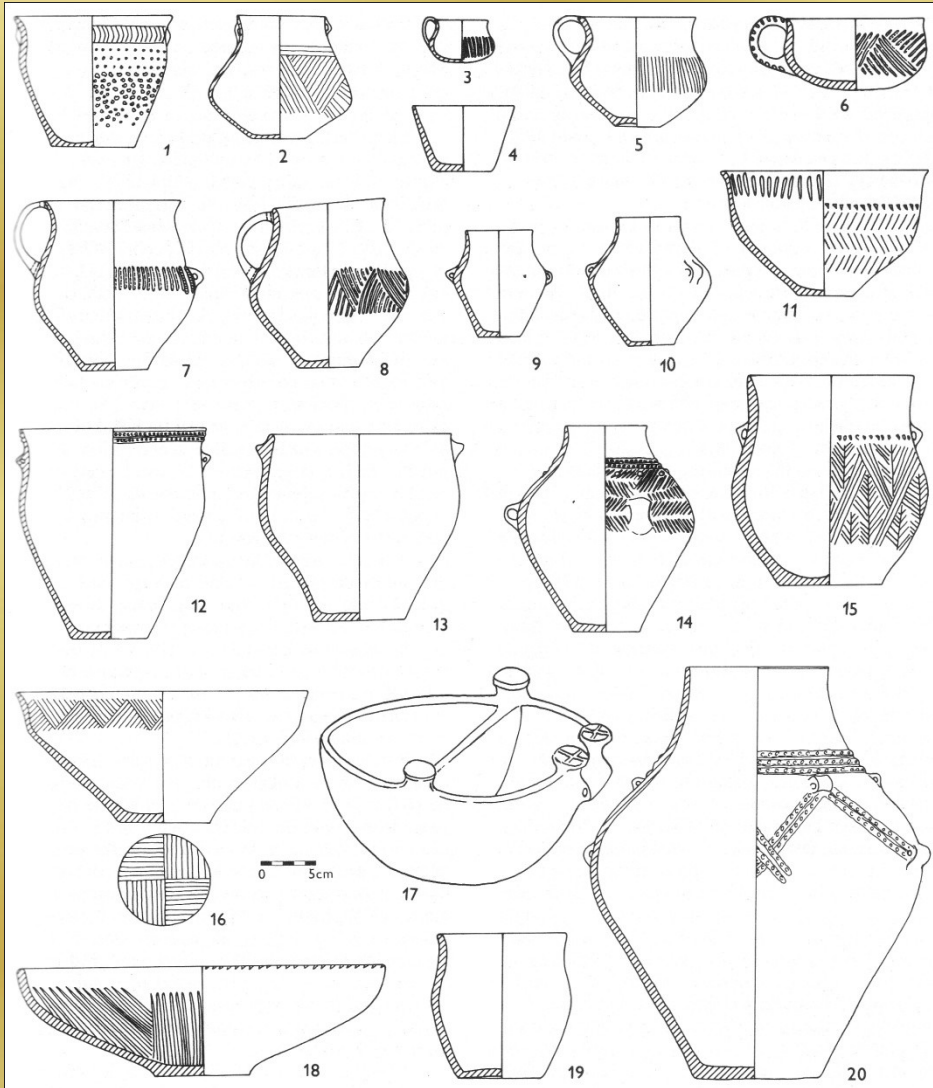

Hromadný pohřeb z Nitranského Hrádku

Keramika KKK

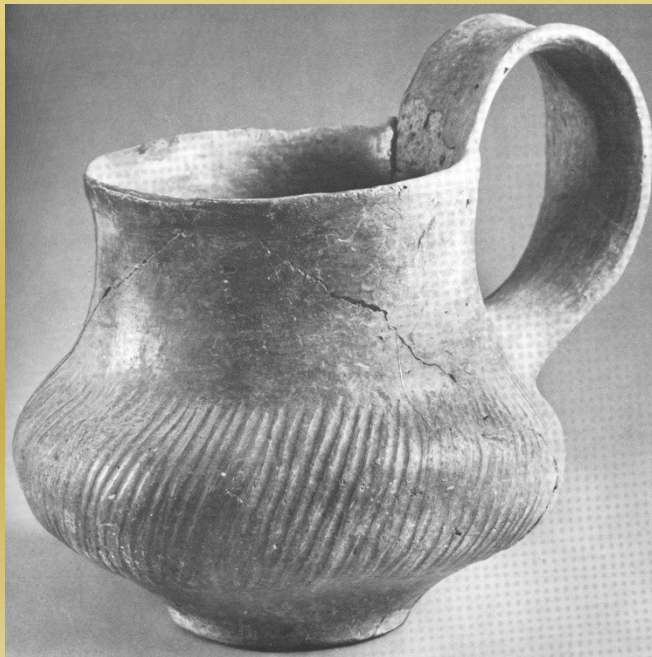
- džbánky, amfory, **čerpáky**, naběračky, polokulovité mísy s vnitřní výzdobou a tordovaným okrajem, **mísy s přepážkou**, mísy typu Ossarn (ml.)
- **výzdoba**: kanelace, tunelovitá ouška, pásková ucha vytažená nad okraj
- napodobeniny závěsků typu Stollhof

Plastika KKK

- modely vozíků
- zápřah dvojice zvířat
- bezhlavé, silně stylizované ženské idoly

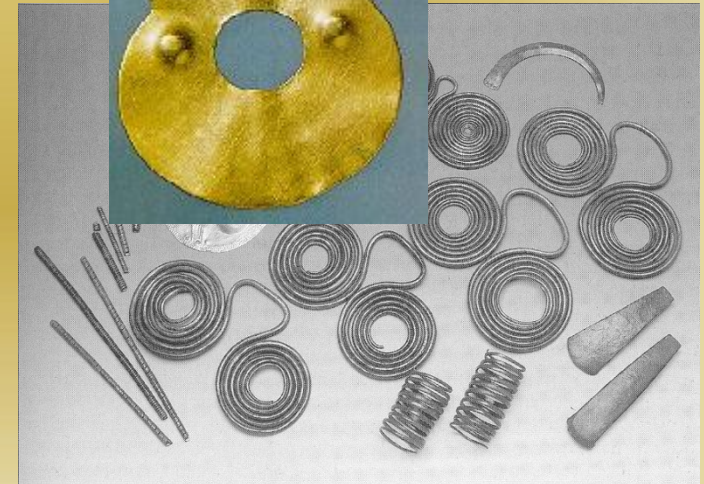
Kovové předměty KKK

Cu, příp. Ag

zbraně: sekeromlaty s křížovým ostřím, triangulární dýky (typu Leváre)

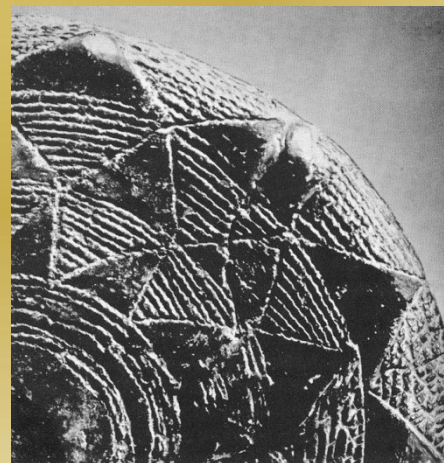
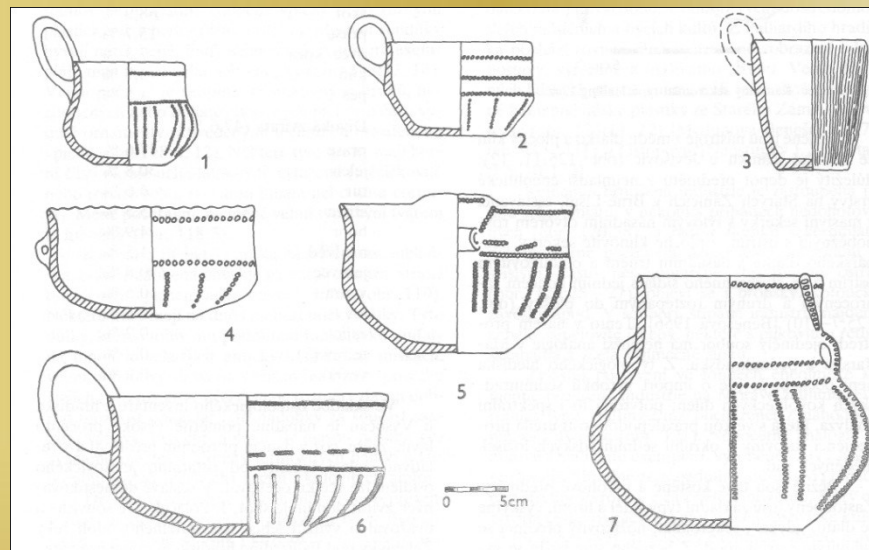
nástroje: sekery, dláta, šídla (depot seker z Prace u Brna)

šperky: spirálovité náušnice (typu Hlinsko) a brýlovité závěšky (typu Jordanów) závěšky s pukličkami (typu Stollhof)

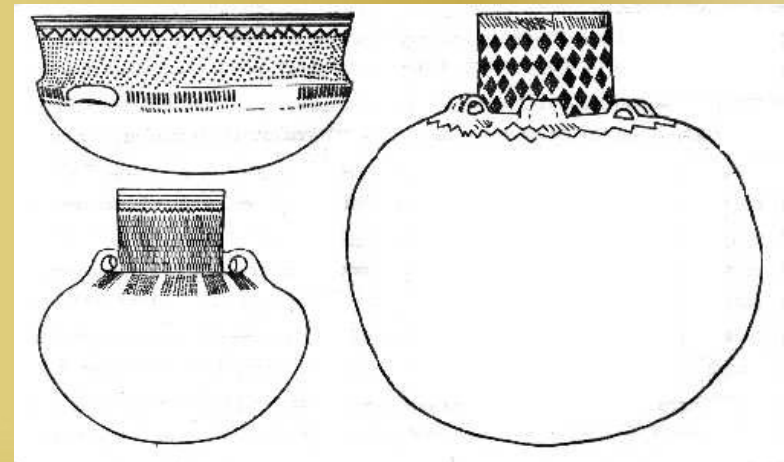
Bošácká kultura

- JV Morava (k nám z JZ Slovenska)
- **sídliště** – nížinná i výšinná (Staré zámky u Líšně)
domy nadzemní srubové s ohništěm či pecí
- **pohřby** – biritualita, málo dokladů
- **keramika** - postupně vyznívá KKK tzn. mísy, džbány, hrotité čerpáky; slavonské mísy s plnou křížovou nožkou, mísy na kosočtverečné nožce
výzdoba: kanelace, brázděný vpich, otisky šňůry, slámování, voštinování

Kultura kulovitých amfor (KKA)

- příchod ze severu
- **sídliště** nížinná i výšinná
domy nadzemní kúlové i zemnice
- **pohřby**
pouze mužské hroby
převažuje kostrový pohř. ritus
pohřby dobytčat v párech (J Něm.)
Blšany (hrob obložen kameny,
jantarové ozdoby, pazourková
sekera)
- **Keramika**
 - typické kulovité amfory s nízkým
válcovitým hrdlem a 2 x 4 oušky
pod ním
 - **výzdoba** kolkované Δ a , otisky
šňůr

Odkrývání skříňkového hrobu

Mladý eneolit

(slavonsko – vučedolský okruh)

Jevišovická kultura

- rozšíření na Moravě, Dol. Rakousko (Mödling – Zöbing)

- **sídliště**

– častá výšinná hradiska (Starý Zámek u Jevišovic, Křepice, Svitávka, Staré Zámky – Brno Líšeň (nadzemní kúlová stavba s ohništěm a bílou omítkou))

- **keramika**

- slámování, otisky šňůr, vrypy, brázděný vpich ucha „ansa lunata“ a „ansa cornuta“
- hmoždíře, misky na válcovité nebo křížové nožce, amfory, džbány, mísy se zataženým okrajem
- idoly a plastiky (stylizované)
- hodně přeslenů a jehlancových závaží (=> bohatá textilní výroba)

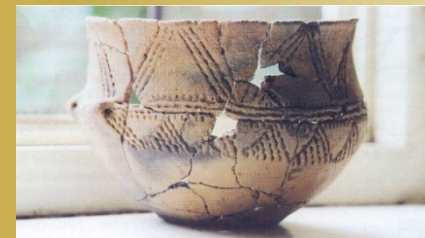
- **kovy** - depot Staré Zámky u Líšně (sekery, dlátka a šídlo)

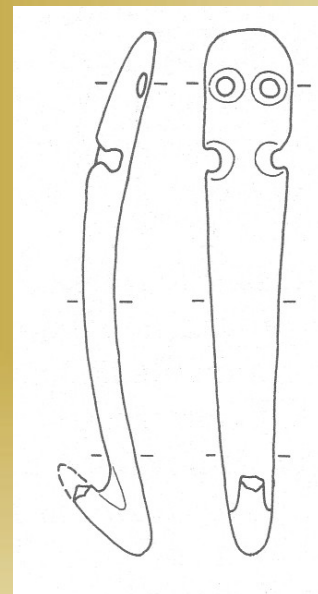
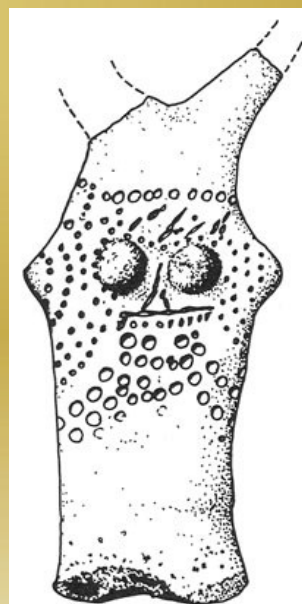
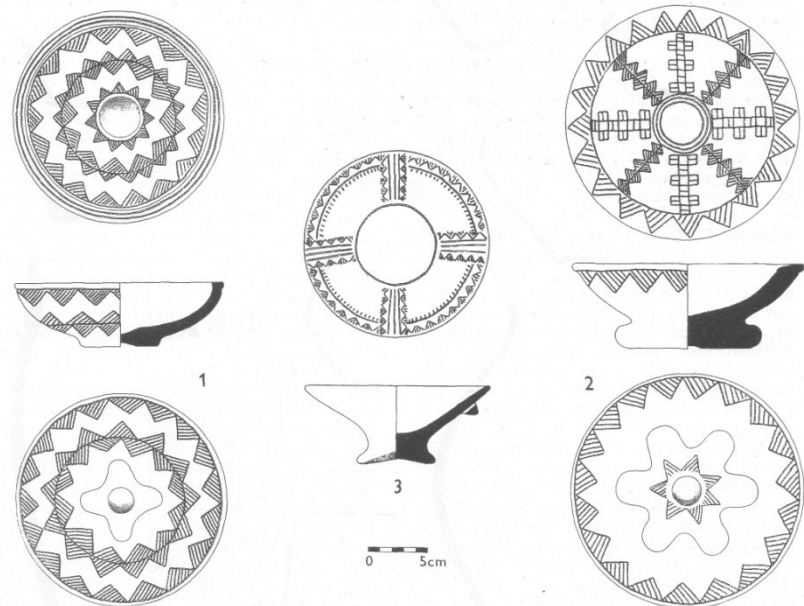
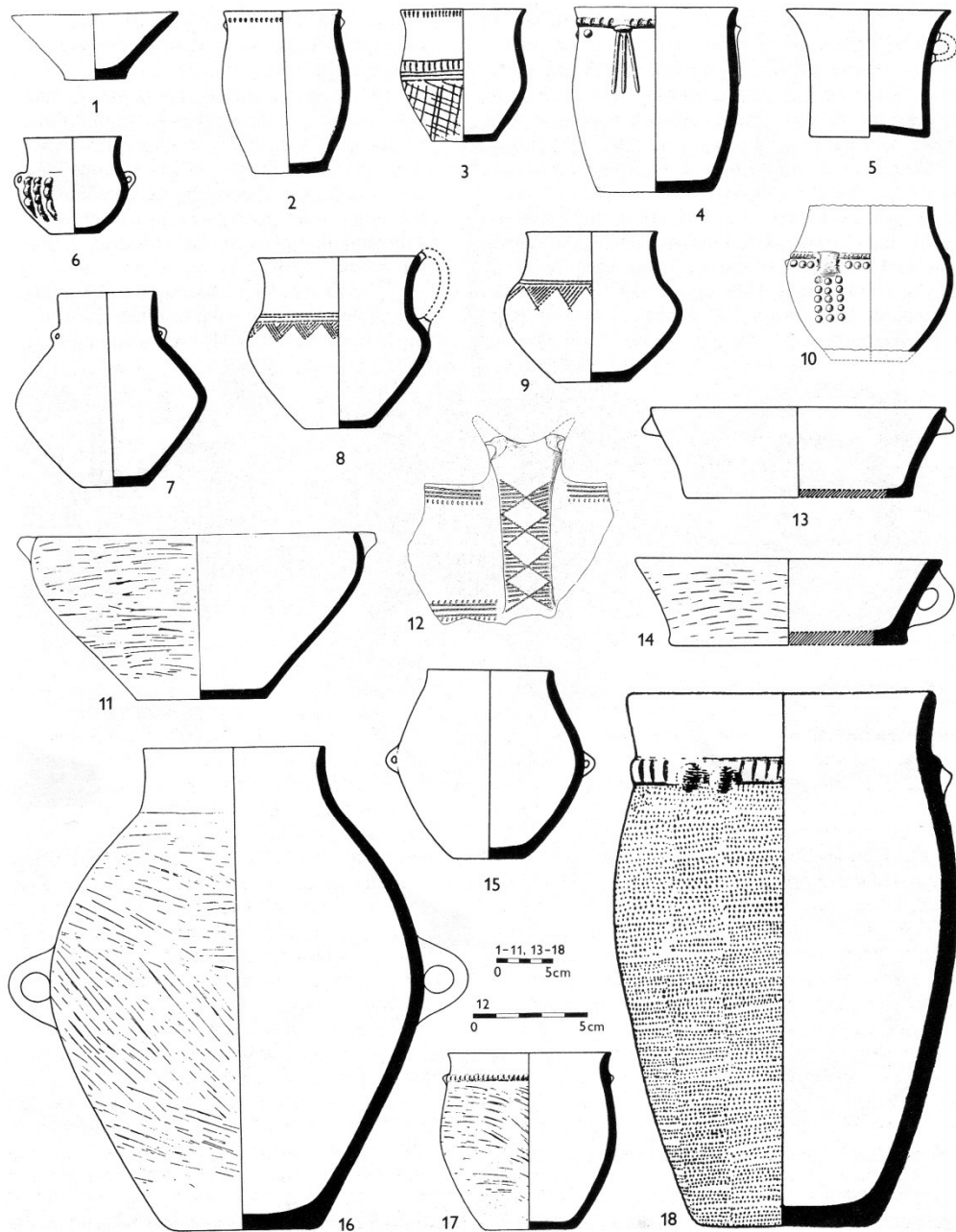
- **KPI** – zápony typu Ig

Jevisovická kultura

1 Vysočany, 2 Grešlové Mýto, 3 Jevišovice, 4 Křepice, 5 Kramolín, 6 Brno-Bosonohy, Brno-St. Lískovec, 7 Brno-Líšeň

Keramický ženský idol s půlměsčitou hlavou (Vysočany, jevišovická kultura)

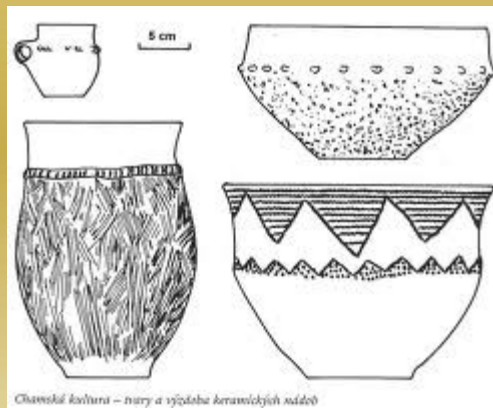
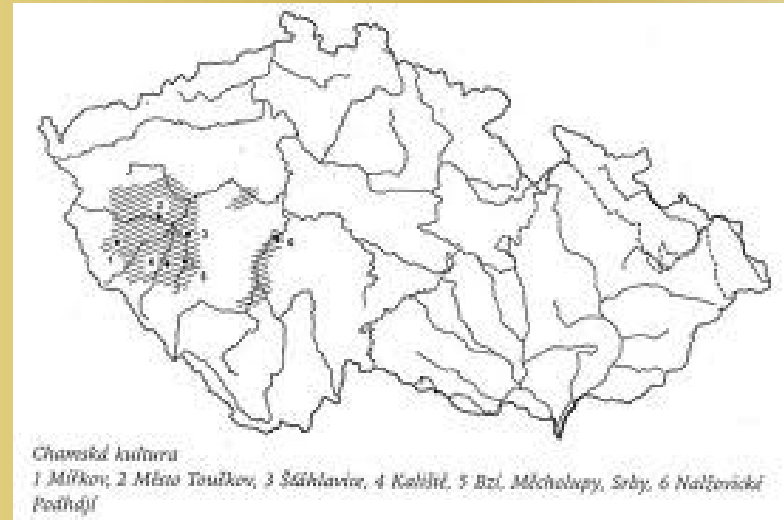
Řivnáčská kultura

- střední a S Čechy
- **sídliště**
Řivnáč u Roztok, Homolka u Stehelčevsi (velmi silné opevnění: ulicové brány, palisády a příkopy)
- **pohřby**
- ojedinělé na sídlištích, biritualita
- **keramika**
- džbánky s uchy „ansa lunata“ a „ansa cornuta“
- zoomorfní nádoby, bubny
- **kovy** - zlomky ozdob, drátky, dlátka, šídla

Chamská kultura

- Z Čechy (vznik v Bavorsku)
- **sídliště**
 - výšinná, ve skalách
- **keramika**
 - hrnce, mísy, hmoždíře
 - přesekávané pásy, otisky šňůr
 - ve starší fázi vliv z Bavorska a Moravy
 - v ml. z řivnáčské kultury

Pozdní eneolit

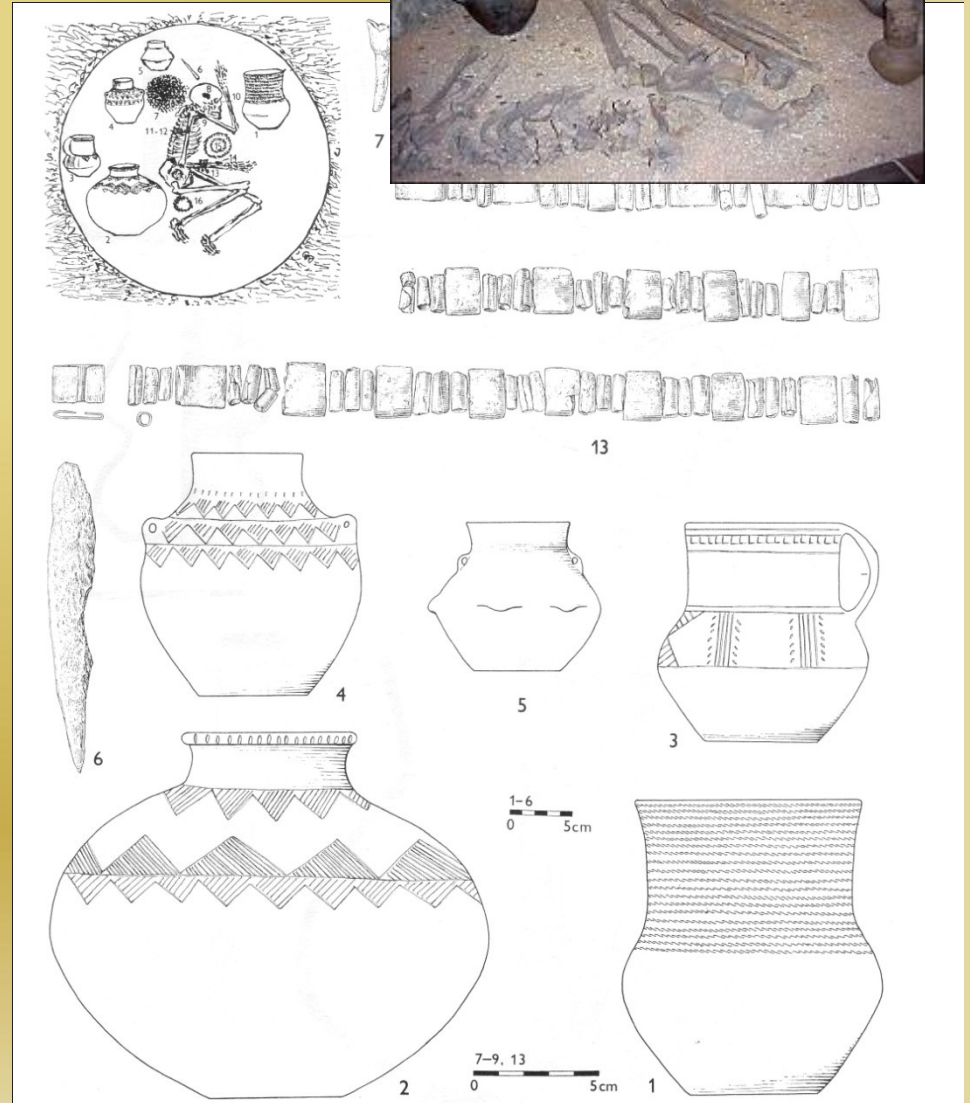
Kultura se šňůrovou keramikou (ŠK)

sídliště

- pouze náznaky (Palonín, Olomouc - Slavonín)
- známe např. ze Švýcarska (chybí pohř.)

pohřebiště

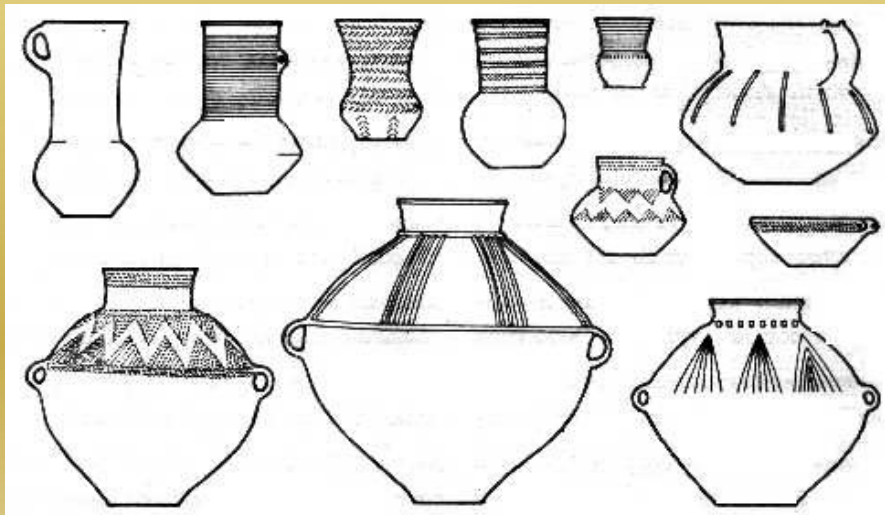
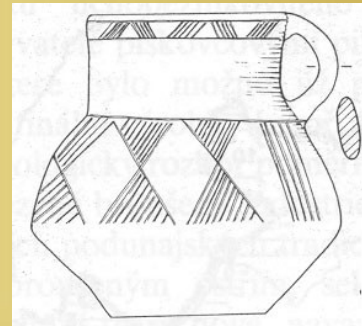
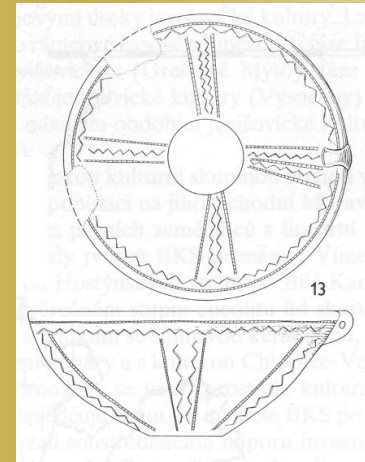
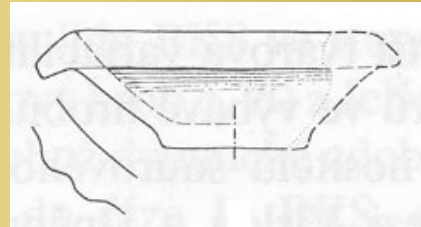
- kostrová (skrčení na boku - na pravém boku, na levém boku);
- plochá i pod mohylami (Dřevohostice, Prusínovice)
- případně i s dřevěnou či kamennou konstrukcí (Holubice)
- zcela výjimečně kremace

Keramika ŠK

Keramika

- poháry s otiskem šňůry na hrdle, dvojuché amfory
- pro chronologii na Moravě důležité **džbány** (dřevohostické, nagyrevské)
- misky moravské a schönfeldské

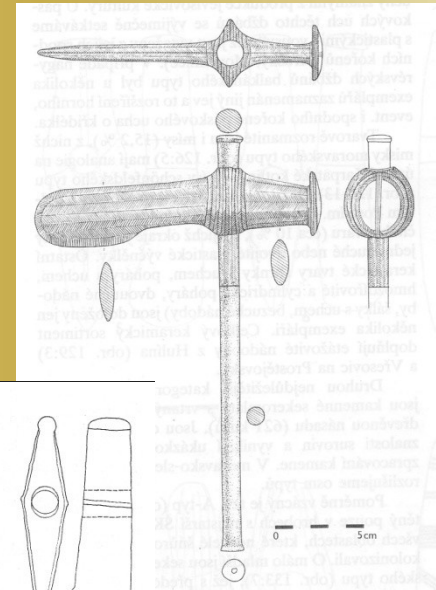
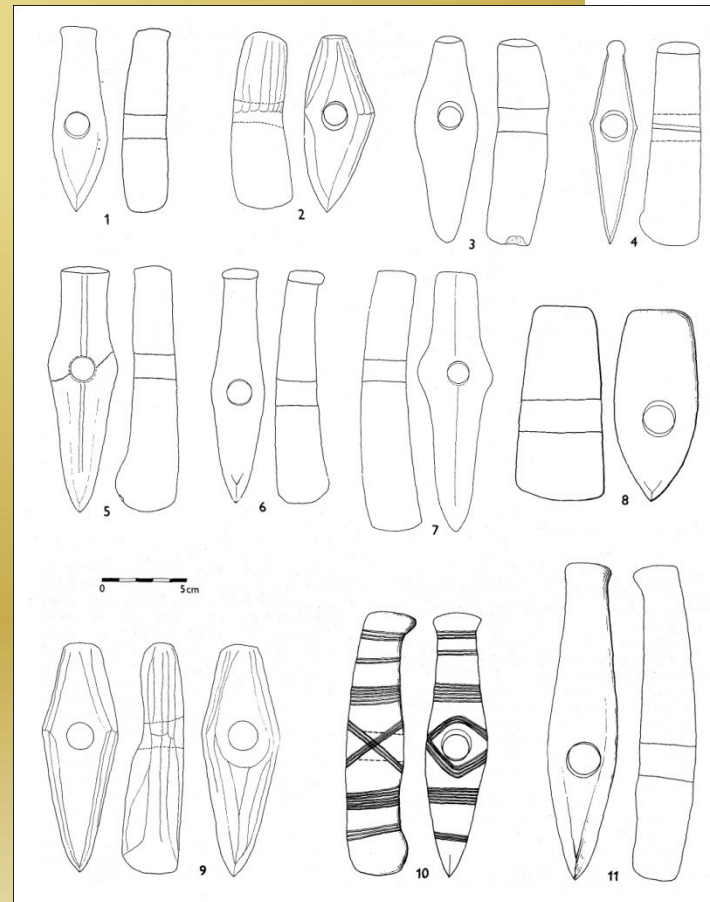
Kovy a BI ŠK

Cu

- **ozdoby:** vlasové spirálky, trubičky a perly z plechu, nákrčník s přesahujícími konci
- **nástroje:** břitvy, dlátka, šídla, nože
- **sekeromlat** z Lužic u Hodonína

BI

- sekeromlaty (typ A, moravský typ, fasetovaný slezský typ)
- sekerky

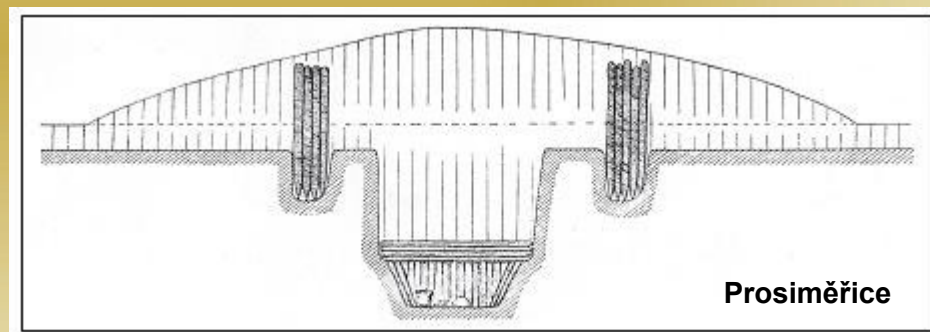
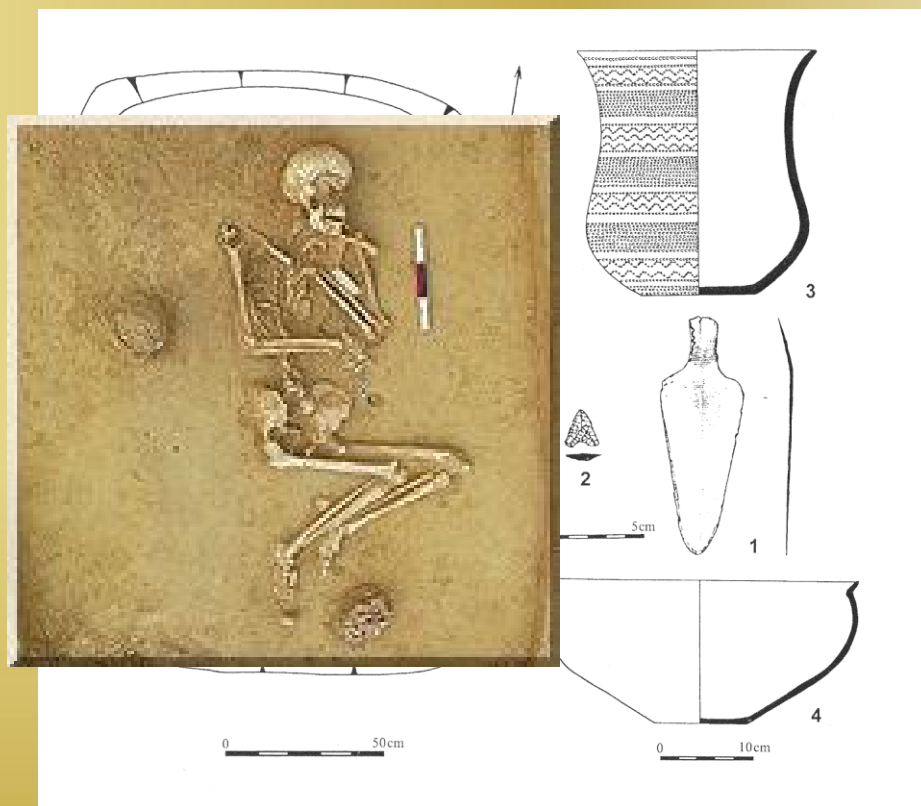
Kultura zvoncovitých pohárů

- k nám z JZ

sídliště - malá neopevňená, domy nadzemní srubové konstrukce

pohřebiště

- **kostrově**, ♂ na levém a ♀ na pravém boku
- rovněž **žeh** (jen na Moravě, asi 15% hrobů)
- plochá
- bohaté hrobky pod mohylou s příkopem
- lok. Prosiměřice, Tvořihráz, v Stehelčevě u Kladna
- dřevěné rakve, příp. kamenné skříňky

Kultura zvoncovitých pohárů

keramika

- červené, příp. černé zvoncovité poháry s horizontálními pásy kolků s bílou inkrustací a leštěním
- mísy se zataženým okrajem a 4 nožkama (štěrchající)

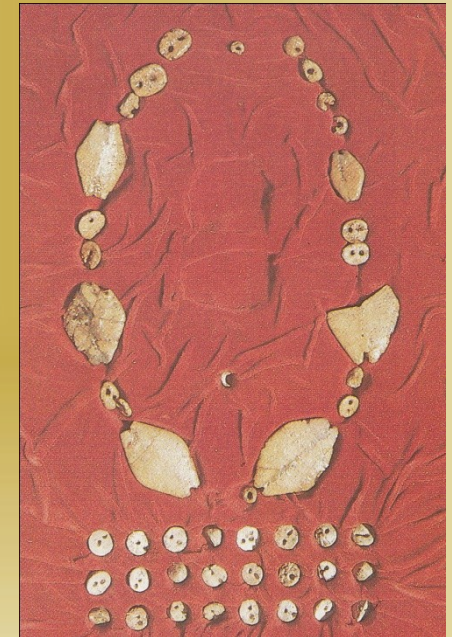
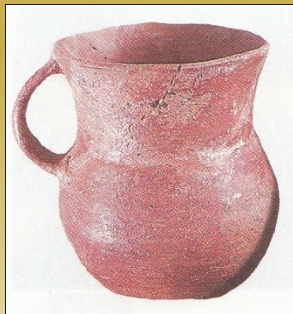

KPI

- knoflíky s V-vrtáním, jehlice, půlměsícovitý závěsek

Jantar

Kultura zvoncovitých pohárů

kovy

- dýky (kadlub z Luděřova)
- jehlice, záušnice, závěsky z Cu i Ag, Au nebo elektronu,
- masivní Cu sekerky, dlátka, šídla

kamenné nátepní destičky šipky s křidélky a řapem

Ötzi – muž z ledu

- mumie ♂ z Hauslabova sedla
- podle C 14 datace do 3350 – 3100 př.n.l.
- patrně náležel k archeologické kultuře Remedello
- pod levou lopatkou šipka (příčina smrti)
- zranění: vyléčená, nedoléčená, smrtelná
- tetování
- výbava (dochoval se i organický materiál)
 - oděv (nohavice s podvazky, opasek, plášť z trávy, čepice) a obuv (kožená vystlaná senem)
 - luk (nedokončený), šípy, Cu sekerka, krosna, toulec, pazourková dýka, nádobky z březové kůry

Megality

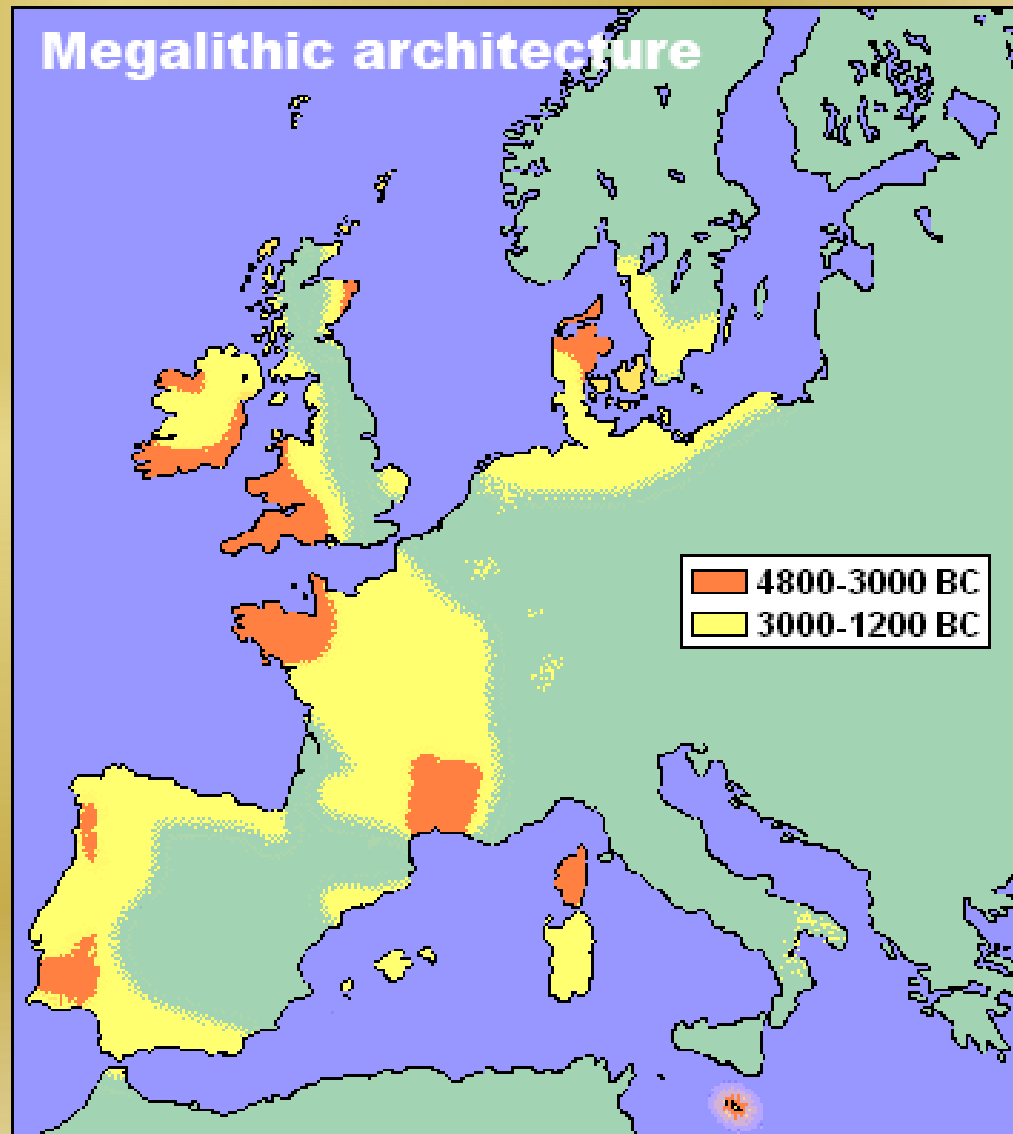
JZ, Z, S Evropa

kolektivní hrobky

- skříňkové hroby
- dolmeny
- chodbové
- galeriové stavby

sociokultovní

- menhiry
- menhírové sochy
- menhírové aleje
- kromlechy
- henge
- kamenné svatyně
- nuraghy

Megality – sociokultovní stavby

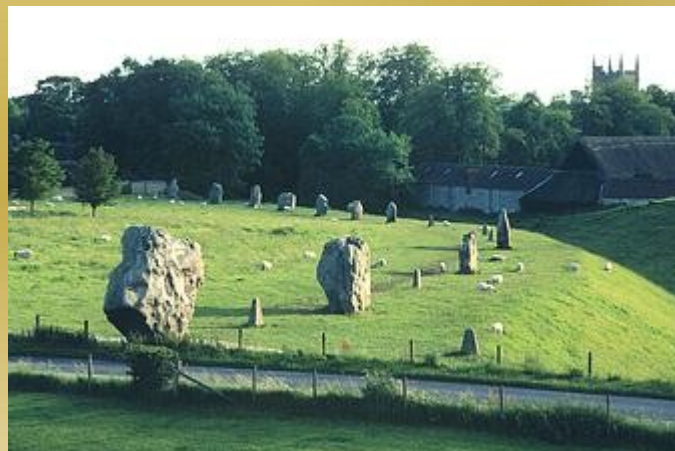
menhir

hange

kamenné řady

Megality – kolektivní hroby

long barrow

round barrow

dolmen

tumulus

